

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1943/44 dels (punkten 108 i nionde huvudtiteln) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 93,000,000 kronor, dels ock (punkten 109) till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 30 april 1943 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 246, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om tillverkning av potatismjöl;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 4) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;

dels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder till reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen angivna riktlinjer; samt

- 2) för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten å nionde huvudtiteln anvisa
 - a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 99,000,000 kronor;
 - b) till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 41,500,000 kronor.

Vid propositionen fogade författningsförslag äro av följande lydelse.

F ö r s l a g
till
Förordning om tillverkning av potatismjöl.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll må icke äga rum utan tillstånd av statens livsmedelskommission.

2 §.

Livsmedelskommissionen äger föreskriva de villkor, under vilka tillstånd varom i 1 § sägs må tillgodonjutas, så ock återkalla tillstånd när skäl därtill äro.

3 §.

Bryter någon mot det i 1 § stadgade förbudet eller mot villkor, som föreskrivits jämlikt 2 §, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

4 §.

Fälles någon till ansvar för förseelse, varom i 3 § förmäles, skall vad i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 308) angående särskilda påföljder vid överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar är stadgat äga tillämpning.

5 §.

Husbonde ansvarar för förseelse, varom i 3 § förmäles, som begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

6 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

7 §.

Livsmedelskommissionen äger meddela de ytterligare föreskrifter som må erfordras för tillämpning av denna förordning, så ock meddela undantag från det i 1 § stadgade förbudet.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1943.

F ö r s l a g

till

Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 28 juni 1941 angående mjölkavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1943 tills vidare.

F ö r s l a g

till

Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1943 tills vidare.

F ö r s l a g

till

Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete.

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1943 tills vidare.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande *under motionstiden vid riksdagens början väckta motioner*, nämligen

1) I: 13 av herr *Mannerskantz m. fl.* likalydande med II: 28 av herr *Staxäng m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder, att Kungl. Maj:t *dels* tager frågan om jordbruksprodukternas prissättning under omprövning från den utgångspunkten, att tillräckliga garantipriser böra fastställas, samt snarast för riksdagen framlägger förslag om sådana priser,

dels ock snarast tillkännagiver riktlinjerna för jordbrukets produktion, särskilt med avseende å mjölk, fläsk och övriga animalier;

2) I: 37 av herr Nilsson, Bror, m. fl. likalydande med II: 59 av herr Jons-son i Skedsbygd m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att hos Konungen anhålla om sådana åtgärders vidtagande, som tillerkänna landets mindre jordbrukare viss företrädesrätt till bedrivandet av animalisk livsmedelsproduktion;

3) I: 143 av herr Näslund m. fl. likalydande med II: 206 av herr Svensson i Ljungskile m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1. att de synpunkter, som i motionen framförts beträffande det mindre jordbruket, måtte beaktas vid den utredning om jordbrukspolitiken efter kriget som nu pågår,

2. att det mindre jordbrukets intressen under det kommande regleringsåret måtte beaktas vid prissättningen på och fördelningen av produktionsmedel, såsom oljekraftfoder, foderspannmål, konstgödsel m. m.,

3. att mjölkregleringen så utformas att under nästa produktionsår ett relativt högre pris än som nu är fallet utgår för viss årsmängd levererad mjölk,

4. att likaledes ett högre pris utgår för viss årsmängd leverat fläsk, samt

5. att av hänsyn till den för landet viktiga försörjningen med brödsäd arealbidrag för brödsädsodling återinföres;

4) I: 190 av herr von Heland m. fl. likalydande med II: 274 av herr Andersson i Södergård m. fl., vari yrkats, att riksdagen dels måtte fastställa direktiven för prissättningen på jordbrukets produkter i god tid före vårsåddens början, dels uttala, att vid fastställandet av dessa direktiv inkomsterna för jordbruket måtte beräknas så att timlönen för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften kan höjas till samma nivå som gäller för grov- arbete på landsbygden, samt dels att de i motionerna anförda synpunkterna härvid måtte beaktas;

5) II: 82 av herr Pettersson i Rosta m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att fastställa de priser, som skola gälla för 1943 års skörd av vårvete och korn, i god tid före vårsådden och att för odling av nämnda brödsädes- slag måtte utgå en arealpremie av 60 kronor per hektar;

6) II: 139 av herrar Hansson i Skediga och Gustafsson i Lekåsa, vari yr- kats, att riksdagen måtte besluta att producentbidraget på mjölk höjes från nuvarande 3 öre per kilogram å sammanlagt 7,800 kilogram per år till 5 öre för samma mängd och år;

7) II: 273 av herr Lundell, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att, därest prissättning även för kommande produktionsår skall ske efter total beräkning av lantbrukets kostnader och inkomster, denna beräkningsmetod måtte modifieras på sätt föreslagits i motionen.

Vidare har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av före- varande proposition väckta motioner, nämligen

8) I: 269 av herr *Näslund m. fl.* likalydande med II: 401 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 måtte besluta följande ändringar i sagda proposition:

1) att ett producentbidrag skall utgå med 4 öre per kg för högst 650 kg per månad och regleras vid årets slut, så att det sammanlagt motsvarar 4 öre per kg för en årskvantitet av högst 7,800 kg samt att från det sålunda månatligen påförda beloppet skall avräknas 1.25 öre för varje kg, varmed mjölkleveransen respektive månad överskjuter 1,100 kg, dock att avdraget högst skall motsvara det påförda bidraget,

2) att leverantörer, som bruka en större åkerareal än 25 hektar, ej erhålla producentbidrag;

9) I: 285 av herr *Linderot* likalydande med II: 404 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition måtte godkänna densamma med den förändringen,

att de 12.3 miljoner kronor som föreslås bli inbesparade genom den föreslagna omläggningen av producentbidragen användas för ytterligare förbättring av bidragen till de mindre mjölkproducenterna och att till lokal pris-differentiering anvisas ett tillskottsbelopp om 12.3 miljoner kronor,

att viss slaktdjursavgift återigen liksom tidigare uttages, vilka medel användas för fördelning av differentierade producentbidrag för fläsk,

att tidigare utgående arealtillägg för mindre brödsädesodlare återupptages, samt

att till särskilt understöd för jordbruket i Norrland m. m. anvisas 10 miljoner kronor;

10) I: 292 av herr *Carlström* likalydande med II: 411 av herr *Hansson* i Vännäsby *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 måtte besluta, att den s. k. efterregleringsrätten beträffande producentbidraget för mjölk skall bibehållas under instundande regleringsår;

11) I: 296 av herr *Andersson, Alfred, m. fl.*, likalydande med II: 414 av herr *Andersson* i Tungelsta *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 måtte besluta dels att vidtaga sådan ändring i de föreslagna grunderna för producentbidraget, att den grundkvantitet, för vilken 4 öre per kilogram föreslås skola utgå, höjes till 300 kilogram invägd mjölk per månad, och dels att arealgränsen för erhållande av producentbidrag bestämmes till 25 hektar;

12) I: 297 av herr *Löfvander m. fl.* samt II: 423 av herr *Andersson* i Ovanmyra *m. fl.*, vari yrkats,

1) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 ville besluta, att ett producentbidrag av 4 öre per kg på högst 650 kg per månad må utgå med bibehållande av nu gällande efterreglering på 7,800 kg per år; samt

2) att i övrigt de synpunkter, som i motionen anförts, beaktas vid frågans avgörande;

13) I: 298 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.* likalydande med II: 421 av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Gustafsson* i Lekåsa, vari yrkats, att den grundkvantitet mjölk, varå producentbidrag å 4 öre skall beräknas, höjes från 200 till 300 kg per månad samt att de mindre jordbrukarna i första hand tillgodoses vid fördelningen av oljekraftfoder och andra tillgängliga kraftfodermedel;

14) II: 402 av herr *Jacobson*, vari yrkats, att riksdagen i anledning av propositionen nr 246/1943 i skrivelse till Kungl. Maj:t ville uttala sig för bibehållandet av ett system med efterreglering vid kalenderårets utgång av producentbidraget på mjölk;

15) II: 412 av herr *Lindmark m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 måtte besluta, att det högsta producentbidraget för mjölk, fyra öre, skall utgå för en grundkvantitet av 500 kg mjölk per månad;

16) II: 413 av herr *Werner m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 246 i anslutning till vad departementschefen anfört måtte uttala, att sådana anordningar vidtagas vid inköp av spannmål från odlare, att dessa icke genom avdrag för fraktkostnader få vidkännas minskning i de enligt överenskommelse hösten 1942 av Kungl. Maj:t fastställda spannmålspriserna;

17) II: 420 av herr *Lundell*, vari yrkats, att riksdagen ville besluta, att den s. k. 4 % regeln vid jordbrukets prisregleringar modifieras på sätt i motionen föreslagits; ävensom

18) II: 422 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Nilson* i Spånstad, vari yrkats, att riksdagen måtte uttala sig för att producentbidrag för mjölk må utgå med ett belopp av 4 öre per kg för leveranser upp till 650 kg per månad och 7,800 kg per år, dock att bidrag ej må utgå till jordbrukare med större åkerareal än 25 hektar och ej heller till jordbrukare, som vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt påförts högre beskattningsbart belopp än 500 kr. per år.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 15 mars 1943 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid denna skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 19 mars 1943.

I skrivelse den 3 april 1943 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

I *propositionen* har lämnats *dels* en översikt över hittills vidtagna åtgärder (sid. 4—26), *dels* vissa statistiska översikter (sid. 26—37), *dels* redogörelse för utlåtande av 1942 års jordbrukskommitté rörande grunderna för prissätt-

ningen under 1943/44 (sid. 38—41), *dels* redogörelse för livsmedelskommissionens förslag rörande grunderna för prissättningen (sid. 41—42), *dels* redogörelse för livsmedelskommissionens förslag och Kungl. Maj:ts beslut i fråga om priser på jordbrukets produkter under regleringsåret 1943/44 m. m. (sid. 43—50) *dels* redogörelse för livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1943/44 (sid. 50—71), *dels ock* redogörelse för förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. (sid. 72—77). Utskottet tillåter sig att i berörda delar hänvisa till propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Det försörjningspolitiska utgångsläget vid början av nästa regleringsår synes komma att bli bättre än vid motsvarande tidpunkt föregående år. Emellertid är det med hänsyn till försörjningssituationen uppenbarligen allttjämt angeläget att jordbruksproduktionen i möjligaste mån upprätthålles och utvidgas.

Enighet torde råda därom att i första hand största möjliga brödsädsproduktion bör eftersträvas. Härvid kommer produktionen av vete och råg i främsta rummet. På grund av den minskade höstsädsarealen är en ökning av vårveteodlingen önskvärd. Å vissa jordar, särskilt lämpade för odling av korn, torde ur försörjningssynpunkt kornet främst böra komma i fråga. Vid en normal foderskörd under nästa produktionsår torde böra eftersträvas att få till stånd icke blott en ökad kreatursstam utan även en utvidgad fläsk- och äggproduktion. Särskilt torde en ökad fläskproduktion böra komma till stånd med hänsyn till att man torde få räkna med en fortsatt undernormal nötboskapsslakt till följd av den pågående återhämtningen av kreaturstammen.

Under de senaste åren har från jordbrukarhåll framställts krav på att priserna på jordbrukets produkter skulle bestämmas på våren innan sådden verkställdes. Särskilt har framhållits önskvärdheten av att jordbrukarna redan vid planläggningen av sin odling kunna beräkna den inkomst som varje särskild gröda kommer att lämna vid en viss antagen hektarskörd. Av flera skäl, framför allt på grund av svårigheterna att kunna överblicka utvecklingen av det allmänna ekonomiska läget har en dylik prissättning under tidigare år icke kommit till stånd utan man har i stället nöjt sig med att uppgöra en prisskala för de viktigaste grödorna utvisande prisrelationerna mellan dessa. Emellertid ha förutsättningarna i år varit betydligt gynnsammare för fastställande redan under våren av absoluta priser på jordbruksprodukterna. Sedan prisstopp beslutats, torde man kunna utgå från, att jordbrukets kostnader under nästa produktionsår icke skola undergå några större förskjutningar. Såsom livsmedelskommissionen framhållit föreligger därför icke längre det förut rådande hindret för en prissättning under våren, nämligen att kostnaderna befunnit sig i ständig stegring. Produktionsbetingelserna synas även numera ha erhållit en viss stabilitet. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t funnit sig kunna meddela beslut rörande prissättningen på jordbrukets pro-

dukter under nästa regleringsår, vilket såsom framgår av vad förut anförts skett den 19 mars 1943. Till grund för prissättningen ligger en genom 1942 års jordbrukskommitté upprättad kalkyl rörande jordbrukets kostnader och inkomster under regleringsåret 1942/43. Man har härvid utgått från att till grund för prissättningen skall läggas den produktionsvolym som enligt kalkylen framräknats för sistnämnda regleringsår. Även i fråga om kostnaderna har man utgått från nämnda inkomst- och kostnadskalkyl. Detta innebär, att man för regleringsåret 1943/44 i stort sett räknar med samma produktionsvolym och samma kostnadsvolym som under löpande regleringsår. Anledningen härtill är att det bland landets jordbrukare synes förefinnas en utbredd uppfattning att 1942 års skörd var god och att det ej är sannolikt att årets skörd blir mycket bättre. Prisbeslutet innebär att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter i stort sett skola bibehållas oförändrade, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt att för jordbruket i dess helhet kommer att enligt de fastslagna grunderna för beräkningssättet uppstå ett kalkylmässigt överskott eller underskott motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt den uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen. Med en beräknad inkomst för jordbruket av i runt tal 1,800 miljoner kronor kan alltså en variation av omkring 70,000,000 kronor äga rum utan att förändring i prisläget skall komma till stånd. Vid en större förändring än nu sagts skall däremot justering äga rum på sådant sätt att marginalen nedbringas till 70,000,000 kronor. I princip bör denna justering i första hand gå ut över de grenar av produktionen, som mest föranlett överskottet eller underskottet. Den förenämnda regeln, 4-procentregeln, medför att jordbruket under alla förhållanden måste bära en viss på förhand begränsad risk, respektive får taga en viss likaledes på förhand begränsad vinstmöjlighet. Såsom 1942 års jordbrukskommitté i sitt utlåtande framhållit torde kunna förväntas, att jordbrukarna genom tillämpningen av dessa grunder för prissättningen skola bliva särskilt intresserade av att nå ett så högt produktionsresultat som möjligt, eftersom sådana förbättringar av produktionsresultaten, som kunna åstadkommas genom jordbrukarnas egna ansträngningar, icke gärna kunna komma att föranleda någon sänkning av priserna.

För att utröna huruvida anledning finnes att tillämpa 4-procentregeln har förutsatts att omprövning av vårpriserna skall äga rum så snart statistiskt material föreligger för beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1943. Till ledning härför skall vid denna tidpunkt uppgöras en prognos beträffande såväl inkomsterna som kostnaderna under regleringsåret 1943/44. Därest av denna prognos skulle framgå, att justeringar böra komma till stånd, böra dessa givetvis ej ske efter rent mekaniska grunder, utan hänsyn bör tagas jämväl till försörjningssynpunkter m. m. På grund av mjölkproduktionens dominerande betydelse kan det befinnas lämpligt att, om prissänkning skall äga rum, låta denna endast i mindre utsträckning gå ut över mjölkpriset. På samma sätt torde man, då prishöjning kan ifrågakomma, böra låta mjölken få något större andel av det totalbelopp, varmed kalkylen bör förbätt-

ras. Om det i augusti 1943 ej befinnes lämpligt att binda priserna för hela året, vilket torde bli beroende av med vilken säkerhet man anser sig kunna bedöma skördens storlek, bör en omräkning av den i augusti gjorda inkomst- och kostnadskalkylen äga rum omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944. Visar någon av dessa omräkningar över- eller underskott av mer än 70,000,000 kronor bör justering av priserna äga rum med tillämpning av 4-procentregeln. Emellertid bör i största möjliga utsträckning tillses, att vid en eventuell efterjustering ett konstaterat överskott inom vegetabilieproduktionen icke kommer att taga sig uttryck i sänkta priser på mjölken. Det bästa sättet att undvika detta torde vara att, om prognosen i augusti giver vid handen att 4-procentregeln skall eller vid en senare justering kan väntas komma att träda i tillämpning, vegetabiliepriserna vid en god spannmålsskörd underkastas en sådan jämkning, att en eventuell underskattning i augusti av spannmålsskördens blivande storlek icke kommer att inverka på mjölkpriset. Givetvis bör i sådant fall den säkerhetsmarginal, som härigenom uppkommer, icke redan vid samma tidpunkt konsumeras genom höjning av andra priser. Därest det sedan vid omräkningen av kalkylen i januari eller maj 1944 skulle visa sig, att säkerhetsmarginalen ej eller endast delvis varit erforderlig, bör emellertid såsom kommissionen framhållit uppenbarligen marginalen utjämnas genom en prishöjning på andra produkter.

Såsom framgår av vad förut anförts har man utgått från att de nu fastställda priserna icke skola bli föremål för justering, med mindre den i augusti uppgjorda prognosen för 1943/44 års produktion giver till resultat ett inkomstöverskott eller inkomstunderskott överstigande i runt tal 70,000,000 kronor. Från denna regel torde emellertid vissa avvikelser få göras. Det kan nämligen av försörjningspolitiska eller andra skäl bli erforderligt att vidtaga vissa smärre justeringar av priserna, även om över- eller underskottet är mindre än 70,000,000 kronor. Vid verkställandet av dylika justeringar, utan att förutsättning för 4-procentregelns tillämpning föreligger, bör man, oberoende av vid vilken tidpunkt justeringarna äga rum, utgå från den såsom norm valda inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43, och justeringarna böra avvägas så att relationen mellan utgifter och inkomster i nämnda kalkyl förblir oförändrad.

Beträffande avvägningen av priserna för de olika produkterna innebär Kungl. Maj:ts förenämnda beslut att, med de förbehåll beträffande justering som förut angivits, nu gällande priser å såväl vegetabiliska som animaliska produkter skola kvarstå jämväl under nästa regleringsår med följande ändringar.

Priset på blandsäd sänkes med 50 öre per deciton. För vårvete skall utöver det nu gällande grundpriset utgå ett tillägg av 2 kronor per deciton, därav 1 krona per deciton utgör extra stimulans för en ökad vårveteodling och icke skall inräknas i inkomstkalkylen. Några odlingspremier eller arealbidrag komma icke att utgå.

I anslutning till ett förslag av svenska spannmålsaktiebolaget avses att från och med nästa konsumtionsår det tidigare gällande systemet med pris-

orter skall i södra och mellersta Sverige återinföras för spannmålsbolagets inköp av råg, vete och korn. Under förutsättning att spannmålsskörden blir av tillfredsställande storlek skola vidare samtliga spannmålspriser från och med oktober 1943 till och med april 1944 successivt stiga med ett sammanlagt belopp av 1 krona 40 öre per deciton, vilket belopp ungefärligen svarar mot ränta och lagringskostnader. Priserna vid regleringsårets början bli under nämnda förutsättning för stråblandsäd 19 kronor 50 öre per deciton, för vithavre 18 kronor 50 öre per deciton och för svarthavre 18 kronor per deciton. Slutpriserna bli som förut nämnts 1 krona 40 öre högre. För brödsäd och korn bli i södra och mellersta Sverige ingångspriserna däremot lika med de nu gällande priserna, vilket sammanhänger med att jordbrukarna genom prisortssystemets återinförande i dessa landsdelar själva få betala vissa frakter, som under innevarande konsumtionsår erlagts av spannmålsbolaget. I norra Sverige, där prisortssystemet ej skall gälla, bli ingångspriserna 50 öre lägre per deciton.

För hö och halm skola under det nya regleringsåret gälla priser, som med 2 kronor respektive 1 krona per deciton understiga de för samma produkter nu fastställda priserna.

De för 1942 års odling av matpotatis fastställda garantipriserna komma att gälla jämväl under regleringsåret 1943/44. Likaså komma priserna på stärkelse- och bränneripotatis vid leverans till stärkelsefabrik att bibehållas oförändrade. För fabriks- och foderpotatis skall ett garantipris av 10 kronor per deciton tillämpas vid spannmålsbolagets inlösen av sådan potatis. Sistnämnda garantipris svarar i stort sett mot de priser, som odlare av stärkelse- och bränneripotatis erhålla vid leverans till stärkelsefabrik.

Priset på ägg till producenterna förutsättes böra höjas med i genomsnitt för år 15 öre per kilogram i förhållande till det medelpris varmed räknats i inkomst- och utgiftskalkylen för 1942/43, därest kompensation mot pris-sänkningar för andra varor finnes lämpligen kunna ske. Jämväl beträffande fläsk förutsättes en prishöjning av omkring 15 öre per kilogram från prisläget i mars 1943, såvida ej foderskörden skulle bli osedvanligt dålig. Såsom framgår av vad förut anförts har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1943 en höjning av fläskpriset kommit till stånd.

Vad angår fastställandet av riktlinjerna för jordbruksregleringen i övrigt under nästa regleringsår torde man såsom livsmedelskommissionen anført böra räkna med nödvändigheten av att gällande handels- och förbrukningsregleringar i stort sett bibehållas.

Under utarbetandet inom livsmedelskommissionen av förslaget rörande prissättningen å jordbrukets produkter har från skilda håll uttalats önskemålet, att ett mera effektivt stöd än för närvarande lämnas det svagare jordbruket. Även jag finner detta önskvärt. Det lämpligaste sättet att nå detta syfte torde vara en omläggning av producentbidraget på mjölk. Livsmedelskommissionen har framlagt förslag härtill. I det följande torde jag närmare få återkomma till detta spörsmål.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigets utbrott, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1943 till och med den 31 augusti 1944, torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag.

Då några som helst möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, anser jag lämpligast, att liksom hittills skett nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Jag förordar därför, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas. Hittills har denna förlängning varje år skett endast för följande regleringsår. På sätt kommissionen föreslagit torde det vara lämpligast att författningarna förlängas att gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde däremot liksom hittills, där ej annat särskilt angives, böra förlängas endast för ytterligare ett regleringsår.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna finnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De mest betydelsefulla regleringsåtgärderna äro de som beröra mjölk och mejeriprodukter. I fråga om bestämmelserna om mjölkregleringen har livsmedelskommissionen icke föreslagit några mera genomgripande förändringar.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse berört frågan om vilka åtgärder, som böra vidtagas för den händelse under återstoden av krisen andra utländska fettråvaror än de som för närvarande finnas inom landet icke skulle bli tillgängliga. Inom kommissionen har härvid diskuterats olika möjligheter. Att i nuvarande läge taga ståndpunkt till denna fråga synes icke erforderligt. Emellertid torde i beredskapssyfte på sätt kommissionen föreslagit riksdagens bemyndigande böra inhämtas att vidtaga behövliga jämkningar i förordningen den 30 juni 1932 (nr 355) angående kontroll av tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion samt konstister m. m. i syfte att, om så blir nödvändigt, möjliggöra en viss höjning av vattenhalten i margarin, framför allt bagerimargarin.

Det av livsmedelskommissionen framlagda förslaget rörande ändrade grunder för producentbidraget avser att bättre tillgodose syftet med detta bidrag såsom ett stöd åt det mindre jordbruket. Ehuru jag ansett det önskvärt, att någon ytterligare förbättring kunnat lämnas även de grupper av jordbruk, som innefatta de verkliga familj jordbruket, kan jag likväl godkänna kommissionens förslag, då någon utväg icke kunnat utfinnas som tillgodoser båda nu berörda syftemål, samtidigt som de besparingar genomföres, vilka äro behöfliga för att erhålla medel för stödjande av det svagare jordbruket, däri inbegripet även svagare familj jordbruk. För närvarande utgår producentbidraget med 3 öre för kilogram mjölk för högst 650 kilogram per månad eller 7,800 kilogram per år och tillkommer alla mjölkproducenter oberoende av invägningarnas storlek. Enligt det av mig nu tillstyrkta förslaget skall å ena sidan en höjning av bidragen till de minsta leverantörerna komma till stånd samt å andra sidan en sänkning av bidragen till de större leverantörerna äga rum. Sålunda skall enligt förslaget bidraget för en grundkvantitet invägd mjölk av 200 kilogram per månad utgöra 4 öre för kilogram. För en tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad skall bidraget utgöra 3 öre, för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 2 öre och för en ytterligare följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 1 öre, allt räknat per kilogram invägd mjölk. För den händelse producenten levererar ytterligare 300 kilogram mjölk per månad, bortfaller sistnämnda bidrag å 1 öre för kilogram, vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad bortfaller 2-öresbidraget och vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad 3-öresbidraget. Vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad avses bidraget för grundkvantiteten skola sänkas till 3 öre för kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram sänkes sistnämnda bidrag till 2 öre för kilogram och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänkes samma bidrag till 1 öre för kilogram, för att slutligen vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad helt bortfalla. Ett genomförande av förslaget medför att samtliga mejerileverantörer med en invägning av högst 1,525 kilogram per månad erhålla en förbättring, som för de minsta leverantörerna motsvarar 1 öre för kilogram invägd mjölk och som sjunker med stigande invägning. Leverantörer med en invägning av mer än 1,525 kilogram mjölk per månad få däremot någon försämring. Såsom livsmedelskommissionen framhållit bör det nya systemet i fråga om producentbidragets beräkning kunna medföra att den s. k. efterregleringen vid kalenderårets utgång icke vidare behöver bibehållas. En viss arealspärr för producentbidraget synes, såsom kommissionen även föreslagit, böra komma till stånd. Dylikt bidrag bör sålunda icke utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 40 hektar.

Genom den nu föreslagna anordningen av producentbidraget beräknas en besparing av 12,300,000 kronor kunna ske. Tillsammans med det belopp av 3,500,000 kronor, som, i anslutning till vad kommissionen anfört, även under nästa regleringsår torde böra anvisas för lokal differentiering av mjölkpriset i vissa landsdelar, står alltså till förfogande för stödjande av det svagare

jordbruket ett belopp av 15,800,000 kronor. Såsom kommissionen uttalat synes vid fördelning av detta belopp i första hand området för de nuvarande extra mjölkpristilläggen böra utökas att omfatta jämväl Gästrikland, Gävle-ortens mejeriförenings område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriförenings mejeriområde, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad inom Älvsborgs län. Inom den utökade delen av området torde böra från och med den 1 juli 1943 utgå ett extra mjölkpristillägg å all invägd mjölk av 20 öre för kilogram mjölkfett motsvarande 0.72 öre för kilogram mjölk. Extra mjölkpristillägg skall alltså härefter komma att utgå i Norrbotten och Västerbotten med 60 öre för kilogram mjölkfett, i Norrland i övrigt med 40 öre för kilogram mjölkfett och i det nya området med 20 öre för kilogram mjölkfett. Livsmedelskommissionen har beräknat kostnaderna för förenämnda utvidgning till 1,450,000 kronor.

Vad angår kommissionens förslag att täcka ett fortsatt utbetalande av det för närvarande utgående differentieringsbidraget i Norrland under tiden juni — augusti, vartill det anvisade beloppet om 3,500,000 kronor icke torde räcka, med medel, som erhållas genom omläggning av mjölkproducentbidraget, har jag intet att erinra. I så fall torde omläggningen av producentbidraget böra ske från och med den 1 juli 1943. Såsom kommissionen framhållit vinnes härigenom den fördelen, att ändring ej behöver göras på mer än en bidragsanordning. Kostnaderna för detta förslags genomförande ha av kommissionen upptagits till 1,200,000 kronor.

Såsom framgår av vad jag förut anfört bör återstående belopp av i runt tal 13,200,000 kronor användas för utbetalande av lokala differentieringsbidrag under regleringsåret 1943/44. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag icke lämpligt att redan nu fastställa grunderna för utanordnandet av dessa bidrag utan frågan härom torde böra få anstå till i höst, då större möjligheter finnas att överblicka produktionen och produktionsförhållandena i de olika landsdelarna. Emellertid är jag enig med livsmedelskommissionen även därutinnan att under hela regleringsåret 1943/44 inom Norrland bör utgå differentieringsbidrag av ungefär samma storlek som för närvarande. Med utgångspunkt från den av livsmedelskommissionen gjorda beräkningen att de norrländska bidragen föranleda en kostnad av 4,570,000 kronor återstå för lokala differentieringsbidrag i övrigt för tiden intill regleringsårets utgång i runt tal 8,600,000 kronor.

I överensstämmelse med det anförda torde medelsbehovet till producentbidrag under nästa budgetår böra beräknas till 31,700,000 kronor. Kostnaderna för mjölkpristillägg synas böra upptagas med oförändrat belopp eller 34,000,000 kronor. De extra mjölkpristilläggen torde under hänsynstagande till den förut förordade utvidgningen av bidragsområdet komma att uppgå till omkring 6,000,000 kronor. För lokala differentieringsbidrag i övrigt torde vidare böra beräknas $(15,800,000 - 1,450,000 =)$ omkring 14,500,000 kronor.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. mer-

fraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare bör liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under löpande budgetår, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde på sätt kommissionen beräknat böra upptagas till 9,000,000 kronor. Kungl. Maj:t torde böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Nu gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör torde böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och för omhändertagandet av lantsmör böra i enlighet med livsmedelskommissionens beräkning upptagas till 1,000,000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk.

Livsmedelskommissionen har i fråga om fläsk- och köttregleringen icke framfört några nya förslag. Inom kommissionen har visserligen övervägts införande av producentbidrag för fläsk i syfte att stimulera fläskproduktionen å de mindre bruksdelarna, men av olika anledningar har en dylik anordning ansetts olämplig.

Icke heller i fråga om äggregleringen har kommissionen föreslagit några nya åtgärder. Kommissionen har emellertid framhållit, att förutsättningarna för upprätthållande av äggproduktionen undergått en väsentlig förbättring på grund av det förhållandevis goda skördeutfallet under år 1942. Fodertilldelningen har till följd härav successivt kunnat avsevärt ökas från och med hösten 1942.

Jag biträder i dessa delar kommissionens uppfattning.

Potatisregleringen.

Enligt beslut förra året övertogs de uppgifter, som tidigare åvilat statens potatismjöldsnämd, från och med den 1 juli 1942 av livsmedelskommissionen. Kommissionen föreslår nu icke några mera betydande ändringar i de hittills tillämpade regleringsåtgärderna på detta område. I överensstämmelse med vad kommissionen förordat synes den nu gällande förordningen den 26 juni 1933 (nr 389) om tillverkning av potatismjöl, varigenom tillverkningen av potatismjöl blivit föremål för fullständig statlig reglering, böra huvudsakligen

ur formell synpunkt underkastas omarbetning. Inom jordbruksdepartementet har upprättats förslag till ny förordning i ämnet, vilket förslag torde böra underställas riksdagen för antagande.

Jag torde här få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 25 september 1942 godkändt ett mellan kommissionen och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. den 9 september 1942 upprättat avtal, avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår. Avtalet som godkänts av Kungl. Maj:t under förbehåll, bland annat, att i 9 § av kommissionen gjord utfästelse vinner riksdagens godkännande, innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400,000 deciton, med undantag av vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1943/44 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1943 inneiggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30,000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneiggande lager av potatisstärkelse, utom 30,000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1943. De enligt 9 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsäds- och fodermedelsregleringen.

Även under nästa regleringsår är det nödvändigt att i princip bibehålla den nuvarande regleringen av handeln med *brödsäd*. Emellertid synas såsom livsmedelskommissionen framhållit vissa jämkningar böra företagas i gällande regleringsbestämmelser.

Livsmedelskommissionen har upptagit till övervägande frågan om en övergång från det nuvarande systemet med normalpriser på spannmål till ett system med inlösen av spannmålen till fastställda garantipriser. Såsom kommissionen påpekat torde vissa olägenheter otvivelaktigt vara förknippade med den nuvarande anordningen med normalpriser. För dess genomförande fordras sålunda en kontrollorganisation som drager icke obetydliga kostnader. För handeln medför anordningen besvär genom de ganska invecklade föreskrifter om kvalitetstillägg och kvalitetsavdrag vid inköp från jordbrukare samt frakttillägg, som måst utfärdas. Därest skörden blir medelmåttig eller dålig medför emellertid, såsom kommissionen jämväl framhållit, även garantipris-systemet vissa olägenheter. Vid övervägande av förevarande spörsmål har jag funnit mig böra biträda kommissionens förslag, att en omläggning av det nuvarande systemet bör ske beträffande råg, vete och korn för det fall att skör-

den blir sådan att den måste anses såsom god. Därest detta icke skulle bli förhållandet, torde den nuvarande anordningen med normalpriser böra bibehållas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest omläggningen finnes böra ske, utfärda närmare bestämmelser i ämnet.

I detta sammanhang torde jag något få beröra den av kommissionen behandlade frågan om prisorterna. Såsom framgår av vad förut anförts, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1943 föreskrivits, att från och med den 1 september 1943 inom södra och mellersta Sverige en återgång skall ske till det förut tillämpade prisortssystemet i fråga om brödsäd. I anledning av kommissionens uttalande rörande de principer som böra gälla vid bestämmandet av prisorterna vill jag understryka vikten av att systemet genomföres på sådant sätt att producenterna inom avlägset belägna trakter kunna vinna avsättning för sin brödsäd utan att behöva belastas med allt för höga transportkostnader.

Det av kommissionen framförda förslaget att även inom Nås socken i Kopparbergs län korn må användas för utfodring föranleder icke någon erinran från min sida.

Likasa kan jag biträda kommissionens förslag om bibehållande under nästa regleringsår av det tillägg av 50 öre för deciton, som för närvarande utgår såsom en viss lagringsersättning utöver normalpriset vid försäljning av vete, råg och korn från auktoriserad spannmålshandlare, auktoriserad utsädeshandlare eller spannmålsaktiebolaget till kvarnindustrien. Däremot torde, såsom kommissionen jämväl ifrågasatt, det tillägg å 35 öre för deciton, som spannmålsaktiebolaget under vissa förhållanden utbetalat till partihandlare, om möjligt böra bortfalla.

Kommissionens förslag att, i syfte att förhindra onödig omgång vid spannmålshandeln, normalpriset för spannmål skulle få överskridas med ett belopp, motsvarande det tillägg som kvarnindustrien nu har att betala vid sina inköp från spannmålshandeln, eller 50 öre för deciton, finner jag kunna godtagas. Därest såsom ifrågasatts ett inlösningsförfarande kommer att tillämpas, erfordras givetvis icke en dylik anordning.

Vad angår *fodersädsregleringen* synes, på sätt livsmedelskommissionen förordat, för den händelse årets fodersädsskörd skulle bli mycket god, väsentliga lättnader i regleringen kunna genomföras. Under sådana förhållanden torde böra övervägas att såvitt så låter sig göra endast bibehålla bestämmelserna om fodersädsavstående och normalpris. Givet är att vid en svag foderskörd en dylik förändring av regleringen icke kan ifrågakomma. Då kornet under nästa regleringsår avses skola hänföras till brödsäd, kommer det egentliga fodersädsavståndet att omfatta endast havre och blandsäd. Emellertid torde, i enlighet med vad kommissionen förordat, för undvikande av vissa svårigheter till fodersäd även böra hänföras matärter, som odlats tillsammans med vårstråsäd. Odlare, som på grund av gällande bestämmelser måste avstå sitt korn, skall givetvis äga möjlighet att inköpa annan fodersäd till sina djur, då avstående av korn är att jämställa med avstående av fodersäd.

Det är av vikt, att man vid fastställandet av de kvantiteter fodersäd, som skola avstås till det allmänna, framgår med största möjliga försiktighet. Vad livsmedelskommissionen härutinnan anfört kan jag biträda. Vid fastställandet av de kvantiteter, som skola avstås, bör man, därest skörderesultatet så medgiver, undvika att uttaga fodersäd på orter, där försäljning av fodersäd i vanliga fall ej förekommer. Jag vill även understryka betydelsen av att jordbrukarna så snart som möjligt få kännedom om de kvantiteter fodersäd, som de skola avstå. Såsom kommissionen framhållit bör under gynnsamma förhållanden avståendet kunna fastställas på grundval av skörderapporterna per den 31 augusti, d. v. s. under senare delen av september månad, och uppgifterna om leveranserna vara jordbrukarna till handa under loppet av oktober månad. Vid en ogynnsam situation lär det dock måhända bli nödvändigt att uppskjuta beskeden om leveranserna till dess skördeutfallet i slutet av oktober säkrare kan överblickas.

I enlighet med vad kommissionen föreslagit synes den marginal, som för närvarande upprätthålles vid inköp av fodersäd från spannmålshandlare, även under nästa regleringsår böra bibehållas. Härigenom uppmuntras inköp och försäljningar av fodersäd jordbrukare emellan.

Av den av kommissionen lämnade redogörelsen för tillgången på *fodercellulosa* framgår, att för den inhemska konsumtionen torde före ingången av nästa konsumtionsår av redan kontrakterade kvantiteter finnas tillgängliga cirka 280,000 ton. Under sådana förhållanden finner jag i likhet med kommissionen anledning för närvarande saknas att vidtaga särskilda åtgärder för tillverkning och inköp av ytterligare mängder cellulosa. Även med ett svagt skördeutfall under innevarande år torde jordbruket icke komma att ha behov av fodercellulosa i samma omfattning som under konsumtionsåret 1941/42 med hänsyn till att vissa foderreserver under innevarande regleringsår kunnat uppläggas. Möjligheter finnas alltid att, för den händelse större efterfrågan å cellulosa än väntat skulle uppkomma, igångsätta nytillverkning. Skulle å andra sidan skördeutfallet bli så gott, att hela förenämnda kvantitet icke behöver tagas i anspråk för foderändamål, finnes möjlighet att försälja återstoden såsom pappersmassa.

Vad angår utförsäljningspriset å fodercellulosa torde detta i enlighet med vad kommissionen föreslagit böra bibehållas oförändrat, oaktat staten härigenom alltjämt ikläder sig betydande kostnader för täckande av skillnaden mellan statens försäljningspris och dess inköpspris.

Det torde, i varje fall för närvarande, vara ofrånkomligt att under nästa regleringsår räkna med att tillgången på *oljekraftfoder* på grund av de försvårade importmöjligheterna blir ännu sämre än tidigare. Det är därför av allra största betydelse att de för jordbruket tillgängliga kvantiteterna oljekraftfoder användas på det mest ändamålsenliga sätt för mjölkproduktionens upprätthållande. Såsom kommissionen framhållit måste härvid hänsyn tagas till tillgången inom olika delar av landet på eget ur äggvitesynpunkt tillfreds-

ställande foder. Man torde sålunda bliva nödsakad att på sätt kommissionen föreslagit från tilldelning av oljekraftfoder utesluta sådana delar av landet, där tillgången på annat mjölkdrivande foder är jämförelsevis god.

I anslutning till vad som anförts i kommissionens skrivelse den 15 mars 1943 synes utförsäljningspriset på kraftfoder böra bibehållas oförändrat.

I fråga om *handeln med kli* anser jag i likhet med kommissionen det böra överbägas huruvida icke en differentiering av priserna på råg- och vetekli under nästa regleringsår bör åvägabringas för att därigenom underlätta avsättningen av rågkli. Vetekliet synes därvid böra åsättas ett pris av 18 kronor 25 öre för deciton och rågkliet ett pris av 17 kronor 50 öre för deciton. Även en jämkning av tilldelningsbestämmelserna torde kunna komma i fråga för vinnande av nyssberörda syfte. Vad kommissionen anfört beträffande vissa fraktersättningar till förbrukare av råg- och vetekli föranleder icke någon erinran från min sida.

Konstgödselregleringen.

Icke heller beträffande konstgödselregleringen har kommissionen föreslagit några förändringar. Gällande priser på konstgödsel torde såsom kommissionen anfört böra under regleringsåret 1943/44 bibehållas oförändrade, även om detta skulle föranleda ökade anspråk på statsbidrag. Enligt kommissionens beräkningar torde clearingkassan för täckande av förluster på konstgödsselförsäljningen böra tillföras i runt tal 12,000,000 kronor.

Kostnaderna för svenska spannmålsaktiebolaget.

Livsmedelskommissionen har beräknat kostnaderna för svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet till i runt tal 72,000,000 kronor. Av detta belopp utgöra 28,000,000 kronor kostnader för regleringen av handeln med oljekraftfoder och 2,500,000 kronor kostnader i samband med försäljningen av cellulosa samt återstoden bolagets övriga kostnader.

Av det förut anförda framgår, att spannmålsaktiebolaget anhållit om restitution av erlagda tullavgifter med tillhopa 492,877 kronor 95 öre. Såsom generaltullstyrelsen anfört torde någon restitution enligt gällande bestämmelser icke kunna ske. Under sådana förhållanden torde beloppet få täckas från anslaget till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsfrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de tre senaste budgetåren

medgavs, att ett belopp av 900,000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Under de senaste två budgetåren ha från de medel som avsetts för produktionsfrämjande åtgärder i Norrland anvisats vissa belopp till den av svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

För vissa arbeten avseende bekämpandet av ogräs ha under de senaste två budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts för nästa budgetår. I enlighet med vad livsmedelskommissionen tillstyrkt torde ett belopp av 16,800 kronor av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för ifrågavarande ändamål. För de av livsmedelskommissionen föreslagna åtgärderna för bekämpande av potatisbladmögel torde erforderligt belopp få disponeras av de medel, som ställas till spannmålsaktiebolagets förfogande. Från medel, som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, synas böra bestridas kostnaderna för inköp av utsäde för verkställande av de i det föregående omförmälda försöken med sötlupin, vilka kostnader beräknats till 1,500 kronor, ävensom kostnaderna för slutförandet av förberörda vitaminundersökningar, vilka kostnader uppskattats till 6,000 kronor.

Det av styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt framförda förslaget om utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis finner jag böra genomföras med hänsyn till vikten av att i nuvarande läge få fram sjukdomsfritt potatisutsäde. För ändamålet synes ett belopp av högst 40,000 kronor under nästa budgetår vara erforderligt. Hinder torde icke böra möta att även ifrågavarande belopp gäldas från de medel som ställas till förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförandet av de av livsmedelskommissionen framförda förslagen uppgå till sammanlagt 223,000,000 kronor. Av denna summa belöpa 31,700,000 kronor på producentbidrag, 34,000,000 kronor på mjölkpristillägg, 6,000,000 kronor på extra mjölkpristillägg, 14,500,000 kronor på differentieringsbidrag för mjölk, 9,000,000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktsbidrag m. m., 1,000,000 kronor på pristillägg för lantsmör m. m., 40,000,000 kronor på förmalningsersättning, 12,000,000 kronor på prisclearing för konstgödselmedel och 72,000,000 kronor på svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet samt 2,000,000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhäng-

ande uppgifter. Dessa medel torde även i fortsättningen få anlitas för täckande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté. Beträffande medel som erfordras till förmalningsersättningar kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att framlägga förslag. Jag torde få erinra därom, att spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder och foder-cellulosa ävensom kostnaderna för prisclearing för konstgödselmedel hittills finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet. Av berörda 72,000,000 kronor till bolaget utgöra 28,000,000 kronor kostnader, som beräknats för anskaffande av oljekraftfoder, samt 2,500,000 kronor kostnader i samband med försäljningen av fodercellulosa. För bolaget synes alltså nu böra äskas ett reservationsanslag av 41,500,000 kronor. Beträffande övriga kostnader med undantag av kostnaderna för förmalningsersättningar har jag icke anledning att för närvarande frångå de av livsmedelskommissionen gjorda beräkningarna. Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde alltså i anslutning härtill böra anvisas ett reservationsanslag av tillhopa 99,000,000 kronor.

På sätt jag förut anfört böra hittills gällande bestämmelser rörande jordbruksregleringen hållas vid makt, även om de i viss utsträckning icke för närvarande komma att tillämpas. Giltigheten av vissa av dessa bestämmelser utgår den 1 juli eller den 1 september 1943. I anslutning härtill har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till dels förordning om tillverkning av potatismjöl, dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift, dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, dels ock förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete*, vilka förslag torde böra underställas riksdagen för antagande. Chefen för finansdepartementet kommer att anmäla förslag om ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att fastställa accis å margarin och vissa andra fettvaror att gälla tills vidare. Övriga bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.»

Av utskottet införskaffade yttranden.

Över de vid riksdagens början väckta motionerna I: 13 och II: 28, likalydande, I: 37 och II: 59, likalydande, I: 143 och II: 206, likalydande, I: 190 och II: 274, likalydande, II: 82, II: 139 samt II: 273 har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande från statens livsmedelskommission efter hörande av 1942 års jordbrukskommitté. Yttranden över de likalydande motionerna I: 143 och II: 206 ha härjämte infordrats från lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen. Lantbruksstyrelsen har vid sitt yttrande fogat utlåtande från Sveriges lantbruksförbund.

1942 års jordbrukskommitté har uttalat att, i den mån förenämnda motioner avsåge prisbildningen å jordbrukets produkter, desamma torde kunna anses besvarade genom Kungl. Maj:ts föreliggande beslut i ärendet. De spörsmål, som i övrigt berördes i motionerna, vore föremål för utredningar inom kommittén, vilka utredningar ännu icke fortskridit så långt, att sagda spörsmål för närvarande kunde föranleda särskilt yttrande från kommitténs sida.

Även *statens livsmedelskommission* har i sitt yttrande hänvisat till beslutet i prisfrågan och de pågående utredningarna inom 1942 års jordbrukskommitté.

Lantbruksstyrelsen har förordat, att det mindre jordbrukets ekonomiska betingelser skäligen beaktades såväl vid den aktuella prisregleringen av jordbrukets produkter som vid utformningen av prispolitiken efter kriget.

Egnahemsstyrelsen har starkt understrukt, att det mindre jordbrukets problem borde bli beaktade vid utredningen rörande jordbrukspolitiken efter kriget. Styrelsen ansåge självfallet, att i den utredning rörande riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken, som nu påginge inom 1942 års jordbrukskommitté, det mindre jordbrukets problem måste komma att intaga en framskjuten plats.

Lantmäteristyrelsen har framhållit, att de spörsmål i motionerna I: 143 och II: 206, som avsåge jorddelningen och fastighetsbildningen, vore föremål för pågående utredningar.

Utskottets yttrande.

Vad föredragande departementschefen anført rörande den allmänna inriktningen av jordbruksproduktionen under nästkommande regleringsår har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Med hänsyn till försörjningssituationen synes det även utskottet angeläget att livsmedelsproduktionen i möjligaste mån upprätthållas och utvidgas.

I flera vid riksdagens början väckta motioner, nämligen motionerna I: 13 och II: 28 samt I: 190 och II: 274 ävensom II: 82, ha framställts bland annat yrkanden om att direktiv för prissättningen på jordbrukets produkter skulle fastställas i god tid före vårsåddens början. Sådant beslut har numera fattats av Kungl. Maj:t den 19 mars 1943. Härigenom torde berörda, motionsvis framställda yrkanden vara i princip tillgodosedda. Det av Kungl. Maj:t meddelade beslutet rörande prissättningen på jordbrukets produkter under nästa regleringsår har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. För egen del vill utskottet framhålla betydelsen för jordbrukarna att redan vid planläggningen av sin odling kunna beräkna den inkomst som varje särskild gröda kommer att lämna vid en viss antagen hektarskörd. Med hänsyn härtill synes det utskottet önskvärt, att motsvarande beslut under nästa år kommer att fattas i god tid före vårsåddens början.

Beträffande tillämpningen av den s. k. 4-procentregeln vill utskottet understryka departementschefens uttalande därom att, därest justeringar i de

fastställda priserna böra komma till stånd, dessa givetvis ej böra ske efter rent mekaniska grunder, utan hänsyn bör tagas jämväl till försörjningssynpunkter m. m. På grund av mjölkproduktionens dominerande betydelse synes det även utskottet lämpligt att, om prissänkning skall äga rum, denna såvitt möjligt icke kommer att gå ut över mjölkpriset. På samma sätt torde man, då prishöjning kan ifrågakomma, böra låta mjölken få något större andel av det totalbelopp, varmed kalkylen bör förbättras.

I motionen II: 273 har framställts yrkande om viss modifiering i beräkningsmetoden för prissättningen å jordbrukets produkter samt i motionen II: 420 yrkande om viss modifiering i 4-procentregeln. Enligt vad som uttalats i dessa motioner innebure fastställandet av bestämda gränser för hela lantbruksnäringens nettointkomster ett väl stelt tillvägagångssätt, som kunde verka demoraliserande på produktionsviljan. Vid tillämpningen av 4-procentregeln borde, efter vad som påyrkats i motionen II: 420, uppkommande överskott eller underskott för det samlade jordbruket utöver 70 miljoner kronor delas mellan producenter och konsumenter med hälften vardera. Denna delning skulle ske genom prisregleringen vid de återkommande revisionerna i augusti 1943, omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944. Utskottet har, som förut angivits, anslutit sig till det av departementschefen framlagda förslaget rörande prissättningen å jordbrukets produkter och anser sig alltså icke kunna förorda de i nämnda motioner framställda yrkandena.

Vad angår yrkandena i motionerna I: 37 och II: 59 samt I: 143 och II: 206 rörande det mindre jordbrukets intressen i fråga om den animaliska livsmedelsproduktionen samt fördelningen av vissa produktionsmedel vill utskottet erinra, att det i nuvarande läge ur försörjningssynpunkt torde vara nödvändigt att i allt väsentligt inrikta produktionen på att största möjliga totala livsmedelsutbyte erhålles. Givetvis bör därvid även, då så kan ske utan egentlig olägenhet för folkförsörjningen, eftersträvas, att småbrukets berättigade intressen att kunna bedriva en lönande animalieproduktion bliva tillgodosedda.

I de likalydande motionerna I: 190 och II: 274 har utom annat yrkats, att riksdagen skulle uttala att vid fastställandet av direktiven för prissättningen på jordbrukets produkter inkomsterna för jordbruket måtte beräknas så att timlönen för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften kunde höjas till samma nivå, som gällde för grovarbete på landsbygden. Utskottet hyser för sin del den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna bör vara jämförbar med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden. Med hänsyn till det beslutade prisstoppet lär det emellertid knappast vara möjligt att i nuvarande läge genomföra en sådan lönereglering. Utskottet, som uppmärksammat de betydande nu föreliggande svårigheterna för jordbruket att erhålla erforderlig arbetskraft till avtalsenliga löner, anser sig i detta sammanhang endast kunna framhålla önskvärdheten av att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt må kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgrupper.

Med anledning av yrkandet i de likalydande motionerna I: 143 och II: 206, att vissa i motionerna anförda synpunkter beträffande det mindre jordbruket måtte beaktas vid den utredning om jordbrukspolitiken efter kriget som nu pågår, vill utskottet erinra att, enligt vad som framgår av den föregående framställningen, de i motionerna anförda synpunkterna torde komma att beaktas vid nu pågående utredningar bland annat inom 1942 års jordbrukskommitté. Vid sådant förhållande torde särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av förevarande yrkanden i motionerna icke vara erforderlig.

Utskottet vill för sin del i likhet med departementschefen förorda, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att alltjämt handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter utskottet emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske. Kungl. Maj:ts angivna befogenheter torde böra gälla till och med den 31 augusti 1944.

Då några möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, torde i enlighet med departementschefens förslag, liksom hittills skett, samtliga nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område böra bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Utskottet föreslår därför, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas. På sätt Kungl. Maj:t föreslagit torde det vara lämpligast, att författningarna nu förlängas att gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde däremot liksom hittills i allmänhet böra förlängas endast för ytterligare ett regleringsår.

Utskottet ingår härefter på de särskilda regleringsåtgärderna och de i anslutning därtill väckta motionerna.

I fråga om *mjölk- och matfettsregleringen* ha i propositionen icke föreslagits några mera genomgripande förändringar.

Utskottet har icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t erhåller riksdagens bemyndigande att vidtaga behövliga jämkningar i förordningen den 30 juni 1932 (nr 355) angående kontroll av tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion samt konstister m. m. i syfte att, om så blir nödvändigt, möjliggöra en viss höjning av vattenhalten i margarin, framför allt bagerimargarin.

Det förslag till omläggning av grunderna för producentbidraget, som framlagts av livsmedelskommissionen och tillstyrkts av departementschefen, avser att giva ökat stöd åt det mindre jordbruket. Enligt detta förslag skall å ena sidan en höjning av bidragen till de minsta leverantörerna komma till stånd samt å andra sidan en sänkning av bidragen till de större leverantörerna äga rum. Genom den föreslagna omläggningen av producentbidraget beräknas en besparing av 12,300,000 kronor uppkomma. Tillsammans med det belopp av 3,500,000 kronor, som tidigare anvisats för lokal differentie-

ring av mjölkpriset i vissa landsdelar, skulle ett belopp av 15,800,000 kronor stå till förfogande för stödjande av det svagare jordbruket. Vid fördelningen av detta belopp har i första hand avsetts, att området för de nuvarande extra pristilläggen utökas att omfatta jämväl Gästrikland, Gävleortens mejeriförenings område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriförenings område, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härad och Åmåls stad inom Älvsborgs län. Inom den sålunda utökade delen av området skulle från och med den 1 juli 1943 utgå ett extra mjölkpristillägg å all invägd mjölk av 20 öre för kilogram mjölkfett motsvarande 0.72 öre för kilogram mjölk. Extra mjölkpristillägg skulle enligt förslaget här efter komma att utgå i Norrbotten och Västerbotten med 60 öre för kilogram mjölkfett, i Norrland i övrigt med 40 öre för kilogram mjölkfett och i det nya området med 20 öre för kilogram mjölkfett. Kostnaderna för denna utvidgning ha beräknats till 1,450,000 kronor. För ett fortsatt utbetalande av det för närvarande utgående differentieringsbidraget i Norrland under tiden juni—augusti erfordras ytterligare 1,200,000 kronor. Det återstående beloppet i runt tal ($12,300,000 + 3,500,000 - 1,450,000 - 1,200,000 =$) 13,200,000 kronor avses att användas för utbetalande av lokala differentieringsbidrag under regleringsåret 1943/44. De norrländska bidragen ha beräknats föranleda en kostnad av 4,570,000 kronor. För lokala differentieringsbidrag i övrigt skulle för tiden intill regleringsårets utgång alltså återstå ett belopp av i runt tal 8,600,000 kronor.

För att möjliggöra den nu angivna inbesparingen å producentbidragen utgår förslaget från följande omläggning av bidragssystemet. För en grundkvantitet invägd mjölk av 200 kilogram för månad skulle bidraget utgöra 4 öre för kilogram. För en tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad skulle bidraget utgöra 3 öre, för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 2 öre och för en ytterligare följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 1 öre, allt räknat per kilogram invägd mjölk. För den händelse producenten levererar ytterligare 300 kilogram mjölk per månad, skulle sistnämnda bidrag å 1 öre för kilogram bortfalla, vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad skulle 2-öresbidraget bortfalla och vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad 3-öresbidraget. Vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad avses bidraget för grundkvantiteten skola sänkas till 3 öre för kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram sänkes sistnämnda bidrag till 2 öre för kilogram och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad skulle samma bidrag sänkas till 1 öre för kilogram för att slutligen vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad helt bortfalla. Ett genomförande av förslaget medför att samtliga mejerileverantörer med en invägning av högst 1,575 kilogram per månad erhålla en förbättring, som för de minsta leverantörerna motsvarar 1 öre för kilogram invägd mjölk och som sjunker med stigande invägning. Leverantörer med en invägning av mer än 1,575 kilogram mjölk per månad skulle däremot få någon försämring. Den nu tillämpade s. k. efterregleringen vid kalenderårets utgång har icke ansetts

böra bibehållas. Producentbidrag skulle vidare icke utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 40 hektar. Vissa beräkningar rörande producentbidraget enligt Kungl. Maj:ts förslag återfinnas i *bilaga 1* till detta utlåtande.

I fråga om producentbidragen ha i de väckta motionerna framställts ett flertal yrkanden. Sålunda har i de likalydande motionerna I: 292 och II: 411 samt i motionen II: 402 hemställts om den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag att systemet med efterreglering av producentbidraget vid kalenderårets utgång bibehålles. Efter vad utskottet inhämtat skulle ett bifall till yrkandet i dessa motioner föranleda en kostnad, utöver Kungl. Maj:ts förslag, av omkring 2,300,000 kronor. Vid bifall till detta förslag skulle alltså för lokala differentieringsbidrag återstå ett belopp av cirka 6,300,000 kronor.

Beträffande grundkvantiteten mjölk, för vilken enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle utgå ett producentbidrag av 4 öre för kilogram mjölk, ha i några motioner föreslagits modifikationerna. Sålunda hemställs i de likalydande motionerna I: 298 och II: 421 samt i de likalydande motionerna I: 296 och II: 414, att nämnda grundkvantitet höjes från 200 till 300 kilogram. I sistnämnda motioner har tillika yrkats, att producentbidrag icke skulle utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 25 hektar. Ett genomförande av detta förslag utan sänkning av arealgränsen beräknas medföra en kostnad utöver vad som beräknats för Kungl. Maj:ts förslag om 8,700,000 kronor samt med sänkning av arealgränsen 7,900,000 kronor. Vid förstnämnda alternativ skulle alltså till lokala differentieringsbidrag icke återstå något belopp samt vid det andra alternativet ett belopp av 700,000 kronor. I motionen II: 412 har hemställts, att grundkvantiteten höjes från 200 till 500 kilogram, vilket jämfört med Kungl. Maj:ts förslag skulle medföra en merkostnad av 18,600,000 kronor.

I några motioner har man närmare anslutit sig till det nu gällande systemet för producentbidragen. Sålunda har i de likalydande motionerna I: 269 och II: 401 yrkats, att ett producentbidrag om 4 öre för kilogram mjölk skulle utgå för 650 kilogram invägd mjölk i månaden. Därvid skulle årsreglering ske å kvantiteter upp till 7,800 kilogram invägd mjölk för år så att det sammanlagda bidraget skulle motsvara 4 öre per kilogram av den invägda mjölkkvantiteten. Om månadsinvägningen skulle överstiga 1,100 kilogram, skulle emellertid avdrag göras med 1.25 öre per kilogram, dock högst med ett totalbelopp motsvarande maximibidraget. Producentbidrag borde icke utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 25 hektar. Kostnaden för genomförande av detta förslag har beräknats överstiga kostnaderna för Kungl. Maj:ts förslag med 5,300,000 kronor. För lokala differentieringsbidrag skulle alltså enligt detta förslag återstå ett belopp av 3,300,000 kronor.

Ett bibehållande i princip av det nuvarande systemet förordas i motionen II: 422 samt i motionerna I: 297 och II: 423, varvid producentbidraget emellertid skulle höjas till 4 öre för kilogram mjölk. I den förstnämnda motionen har som övre arealgräns föreslagits 25 hektar samt i de båda andra motionerna 40 hektar. Vidare har i motionen II: 422 yrkats, att producentbi-

drag ej skulle utgå till jordbruk, som vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt påförts högre beskattningsbart belopp än 500 kronor per år. Kostnaderna för genomförande av förslaget i motionen II: 422 beräknas, utan att hänsyn toges till den föreslagna inkomstgränsen, överstiga kostnaderna för Kungl. Maj:ts förslag med 22,700,000 kronor samt kostnaderna för genomförande av förslaget i motionerna I: 297 och II: 423 med 26,400,000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 285 och II: 404 har föreslagits, att den enligt Kungl. Maj:ts förslag uppkomna besparingen å producentbidragen, 12,300,000 kronor, skulle användas för ytterligare producentbidrag till de mindre mjölkproducenterna, samt att för lokala prisdifferentieringsbidrag skulle anvisas ett särskilt belopp av 12,300,000 kronor.

Slutligen ha jämväl i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 143 och II: 206, likalydande, samt II: 139 framställts vissa önskemål rörande producentbidragen. Sålunda har i förstnämnda motioner påkallats höjning av producentbidraget å viss årsmängd levererad mjölk samt i sistnämnda motion hemställts om höjning av producentbidraget från 3 till 5 öre.

Beträffande vissa olika framställda förslag rörande producentbidragen återfinnes en jämförande uppställning i *bilaga 2* till detta utlåtande.

Utskottet finner det för sin del angeläget, att en sådan omläggning av producentbidragssystemet genomföres, att det mindre jordbruket erhåller ett bättre stöd än enligt nuvarande system. Likaså finner utskottet det naturligt, att härvidlag en sådan teknisk justering av bidragssystemet genomföres, att bidrag icke vidare kommer att utgå till större mjölkleverantörer. Omfattningen av stödet till småbruket sammanhänger givetvis nära med storleken av de medel som kunna ställas till förfogande för ändamålet. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för lokala differentieringsbidrag återstå ett belopp av 8,600,000 kronor. Genom att minska detta belopp skulle ökade medel för producentbidrag till småbruket kunna erhållas. För sin del finner utskottet det emellertid i hög grad angeläget, att det belopp, som reserveras för lokala prisdifferentieringsbidrag, icke blir alltför obetydligt. Även dessa bidrag, som torde böra disponeras för producentbidrag, äro nämligen främst avsedda för mindre mjölkproducenter och närmast sådana som till följd av felslagen skörd eller andra orsaker äro i särskilt hög grad i behov av stöd. Enligt utskottets uppfattning bör det för lokala prisdifferentieringsbidrag reserverade beloppet i varje fall icke understiga omkring 5,500,000 kronor. Till producentbidrag skulle i enlighet härmed alltså kunna ytterligare disponeras ett belopp av högst omkring 3,000,000 kronor. I vilken utsträckning minskning av det av Kungl. Maj:t till förfogande beräknade beloppet av 8,600,000 kronor genom ökning i en eller annan form av producentbidraget kan vidtagas, torde emellertid närmare böra beslutas av Kungl. Maj:t, då behovet av medel till lokala prisdifferentieringsbidrag med hänsyn till skördeutsikterna synes bättre än för närvarande kunna överblickas.

Utskottet har övervägt olika möjligheter att jämväl å annat sätt inom propositionens utgiftsram erhålla ökade medel för producentbidragen. Att sträcka

sig utanför denna utgiftsram kan utskottet dock för sin del icke tillstyrka. Inom utskottet har, i anslutning till vad som anförts i de likalydande motionerna I: 297 och II: 423, framhållits, att medel, som kunde erfordras för ökade producentbidrag, skulle kunna erhållas från nu utgående förmalningsersättningar. Av propositionen till årets riksdag nr 260 framgår, att av det till förmalningsersättningar för nästa år äskade anslaget å 34,000,000 kronor ett belopp av ungefär 2,000,000 kronor beräknas såsom ersättning för löneförmalning av omkring 100,000 ton spannmål. Sistnämnda belopp om 2,000,000 kronor har sålunda ansetts böra överföras till producentbidragen. Även om skäl kunna anföras för en sådan omläggning av stödet till det mindre jordbruket, är utskottet dock icke för sin del berett att utan föregående närmare utredning nu tillstyrka en dylik åtgärd. Utskottet förutsätter likväl, att Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad å detta spörsmål och i samband med utarbetande av förslag till prisreglerande åtgärder för regleringsåret 1944/45 överväger, om den nu antydda omläggningen lämpligen då bör genomföras.

Vad angår den närmare utformningen av producentbidragssystemet kunna skäl anföras såväl för den principiella uppläggning av frågan vilken skett i propositionen som för den i de likalydande motionerna I: 269 och II: 401 föreslagna anordningen. Jämlikt det i propositionen framlagda förslaget skulle någon efterreglering vid regleringsårets slut icke äga rum. Uppenbart är, att en sådan anordning kommer att medföra vissa olägenheter för mjölkleverantörer med särskilt ojämnhöjd mjölkproduktion. Enligt vad livsmedelskommissionen i ärendet framhållit skulle emellertid en efterreglering till större delen vara obehövlig, då en viss reglering skedde automatiskt genom att bidraget bleve större ju mindre invägningen vore. Med hänsyn härtill och eftersom en efterreglering vore mycket svår att tekniskt genomföra vid en differentiering av producentbidraget, har livsmedelskommissionen ansett, att nuvarande efterreglering borde slopas i samband med ett genomförande av kommissionens förslag. Enligt vad utskottet under hand inhämtat torde man emellertid inom kommissionen numera hysa den uppfattningen, att en förenklad efterreglering vore möjlig att genomföra utan större tekniska svårigheter även vid ett differentierat producentbidrag. Det har härvid förutsatts, att efterregleringen skulle ske med intervaller om 5 kronor. Å andra sidan kan icke förbises, att efterregleringen särskilt för mindre mejerier medför åtskilliga olägenheter bland annat i bokföringshänseende. Inom utskottet har vidare övervägts, om icke en viss höjning av det grundbelopp om 200 kilogram för månad, varå enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle utgå ett producentbidrag om 4 öre, borde genomföras. Som utskottet förut framhållit synas för producentbidragen böra disponeras högst omkring 3,000,000 kronor mer än enligt vad livsmedelskommissionen föreslagit. Det torde enligt utskottets uppfattning böra stå öppet för Kungl. Maj:t att inom den sålunda angivna utgiftsramen närmare utforma producentbidragssystemet på mest ändamålsenliga sätt. Utskottet förutsätter härvid, att bidrag ej må utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 25 hektar. Skulle Kungl.

Maj:t under ärendets fortsatta beredning finna ett annat än det i propositionen föreslagna systemet vara enklare och smidigare att tillämpa, vill utskottet för sin del icke motsätta sig att ett sådant system kommer att genomföras. Med det anförda har utskottet jämväl angivit sin ståndpunkt till de i förevarande hänseende motionsvis framställda yrkandena.

Kostnaderna för mjölkpristillägg torde, på sätt departementschefen angivit, böra upptagas med oförändrat belopp eller 34,000,000 kronor. Vidare böra i enlighet med departementschefens förslag för extra mjölkpristillägg beräknas 6,000,000 kronor, för särskilda mjölkbidrag m. m. 9,000,000 kronor samt för pristillägg å lantsmör 1,000,000 kronor. Från de för de särskilda mjölkbidragen avsedda medlen torde böra utgå *dels* s. k. merfraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare äro dessa medel avsedda för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst på den ersättning som utgår för mottagning och behandling av s. k. supplementärmjölk vid vissa mejerier ävensom därmed sammanhängande spörsmål.

I fråga om *reglering av andra animaliska produkter än mjölk* har Kungl. Maj:t icke framlagt några nya förslag. I motionerna I: 143 och II: 206 samt I: 185 och II: 404 har yrkats, att producentbidrag för fläsk skulle utgå för de mindre brukningsdelarna. Härjämte har i sistnämnda motioner hemställts, att för finansiering av dessa producentbidrag skulle upptagas slaktdjursavgift. Enligt vad livsmedelskommissionen framhållit skulle ett producentbidrag å fläsk komma att omfatta en så betydande del av fläskproduktionen, att det ur stimulanssynpunkt måste anses lämpligare med en allmän höjning av fläskpriset. Med hänsyn härtill och då producentbidrag å fläsk till skillnad mot motsvarande bidrag för mjölk huvudsakligen endast kommer småbrukarna inom vissa landsändar till godo samt därigenom knappast kommer att verka såsom ett stöd för småbruket överhuvud taget, anser sig utskottet icke böra tillstyrka nu behandlade yrkanden i motionerna.

Vad som i propositionen anförts rörande äggregleringen har icke föranlett något uttalande från utskottets sida.

Jämväl vad som i propositionen föreslagits i fråga om *potatisregleringen* tillstyrkes av utskottet. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om tillverkning av potatismjöl torde alltså böra antagas av riksdagen. Vidare synes riksdagen böra godkänna det i 9 § mellan livsmedelskommissionen och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. den 9 september 1942 upprättade avtalet avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår av kommissionen gjorda utfästelse. Enligt denna utfästelse åtager sig kommissionen under förutsättning av stats-

makternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1943/44 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1943 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30,000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen, under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av potatisstärkelse, utom 30,000 deciton under två månader, räknat från och med den 1 oktober 1943.

Även *brödsäds- och fodermedelsregleringen* skall enligt Kungl. Maj:ts förslag i princip bibehållas oförändrad under nästa regleringsår. Utskottet ansluter sig till denna ståndpunkt.

Beträffande regleringsbestämmelserna rörande brödsäd ha livsmedelskommissionen och Kungl. Maj:t emellertid föreslagit vissa jämkningar. Sålunda avses att, därest skörden å råg, vete och korn blir sådan, att den måste anses såsom god, en omläggning av det nuvarande systemet med normalpriser skall ske och i stället tillämpas ett system med inlösen av spannmålen till fastställda garantipriser. Utskottet, som icke har något att erinra mot att en dylik omläggning vid god skörd kommer till stånd, förutsätter dock, att regleringsorganet därvid, innan den nya skörden saluföres, kommer att angiva inom vilka gränser priserna å spannmålen skola tillåtas variera före inlösningsdagen.

Med hänvisning till den prissättning å brödsäd, som redan ägt rum, anser sig utskottet icke böra biträda yrkandet i motionerna I: 143 och II: 206 samt I: 285 och II: 404, att arealbidrag för brödsädsodling återinföres.

I samband med beslutet i prisfrågan den 19 mars 1943 föreskrev Kungl. Maj:t, att från och med den 1 september 1943 inom södra och mellersta Sverige en återgång skulle ske till det förut tillämpade prisortssystemet i fråga om brödsäd. Tillämpningen av detta system förutsätter, att jordbrukarna såsom compensation för fraktkostnaderna från produktionsorten till avsättningsorten erhålla ett merpris å spannmålen om 50 öre per deciton. I motionen II: 413 har föreslagits, att sådana anordningar skola vidtagas vid inköp av spannmål från odlare att dessa icke genom avdrag för fraktkostnader få vidkännas minskning i de enligt överenskommelsen hösten 1942 av Kungl. Maj:t fastställda spannmålspriserna. Även utskottet finner det för sin del önskvärt, att vad motionärerna sålunda åsyftat blir beaktat vid behandlingen av frågan om prisorterna. I likhet med departementschefen vill utskottet understryka vikten av att prisortssystemet genomföres på sådant sätt att producenterna inom avlägset belägna trakter kunna vinna avsättning för sin spannmål utan att behöva belastas med alltför höga transportkostnader.

Vad departementschefen i övrigt föreslagit rörande brödsädsregleringen har icke föranlett någon utskottets erinran.

Ej heller har utskottet funnit anledning till erinran i anledning av vad som i propositionen uttalats rörande fodersädsregleringen och fodercellulosa.

I fråga om fördelningen av oljekraftfoder har departementschefen uttalat, att det med hänsyn till den begränsade tillgången vore av största betydelse, att de för jordbruket tillgängliga kvantiteterna användas på mest ändamålsenliga sätt för mjölkproduktionens upprätthållande. I de likalydande motionerna I: 298 och II: 421 har framförts det önskemålet, att de mindre jordbrukarna i första hand skulle tillgodoses vid fördelningen av oljekraftfoder och andra tillgängliga kraftfodermedel. Som utskottet redan framhållit torde det i nuvarande försörjningsläge vara ofrånkomligt att vid fördelningen av fodermedlen i första hand tillämpa den av departementschefen angivna regeln. I den mån det emellertid visar sig möjligt att tillgodose småbrukarnas intressen i förevarande hänseende, finner utskottet det naturligt att så sker.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att det bör övervägas, om icke en differentiering å priserna på råg- och vetekli under nästa regleringsår bör åvägabringas för att därigenom underlätta avsättningen av rågkli.

Vad i propositionen föreslagits rörande *konstgödselregleringen* och *svenska spannmålsaktiebolaget* giver icke utskottet anledning till något särskilt uttalande.

Departementschefen har vidare föreslagit, att medel även under nästa budgetår ställas till förfogande för *särskilda åtgärder till stöd åt jordbruket i Norrland*. För dessa stödåtgärder, som avse även vissa delar av Dalarna och Värmland, torde som departementschefen föreslagit liksom under senaste år ett belopp av 900,000 kronor böra ställas till förfogande. Utskottet kan alltså icke ansluta sig till yrkandet i motionerna I: 285 och II: 404, att detta belopp bestämmes till 10,000,000 kronor. Utskottet vill icke motsätta sig att jämväl för nästa budgetår medel ställas till förfogande av de för produktionsfrämjande åtgärder i Norrland anvisade till den av svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Liksom föregående år vill utskottet emellertid understryka vikten av att denna verksamhet icke kommer att få sådan omfattning att den undanskjuter vall- och mosskulturföreningens egentliga uppgifter. Departementschefens förslag, att medel ställas till förfogande för fortsättande av de i propositionen omnämnda arbetena för ogräsets och potatisbladmögeln bekämpande, liksom ock till de förordade åtgärderna för försök med sötlupin, vitaminundersökningar och kontroll över produktionen av utsädespotatis, biträdas av utskottet.

Kostnaderna för de föreslagna regleringsåtgärderna ha i propositionen beräknats till sammanlagt 223,000,000 kronor. Av denna summa belöpa 31,700,000 kronor på producentbidrag, 34,000,000 kronor på mjölkpristilllägg, 6,000,000 kronor på extra mjölkpristilllägg, 14,500,000 kronor på differentieringsbidrag för mjölk, 9,000,000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktsbidrag m. m., 1,000,000 kronor på pristilllägg för lantsmör m. m., 40,000,000 kronor på förmalningsersättning, 12,000,000 kronor på prisclearing för konstgödselmedel och 72,000,000 kronor på svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet samt 2,000,000 kronor på diverse kostnader.

Sistnämnda belopp är i första hand avsett att användas för ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Dessa medel äro vidare avsedda att även i fortsättningen få anlitas för täckande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté. I propositionen till årets riksdag nr 260 har, såsom utskottet förut erinrat, till förmåningersättningar äskats ett belopp av 34,000,000 kronor. Spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa ävensom kostnaderna för prisclearing för konstgödselmedel ha hittills finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet. Av berörda 72,000,000 kronor till bolaget utgöra 28,000,000 kronor kostnader, som beräknats för anskaffande av oljekraftfoder, samt 2,500,000 kronor kostnader i samband med försäljningen av fodercellulosa. Utskottet har för sin del intet att erinra mot att för bolaget för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 41,500,000 kronor samt att bolagets övriga beräknade kostnader finansieras från förskottsstaten. Utskottet har heller icke något att erinra mot att jämväl de till 12,000,000 kronor uppskattade kostnaderna för prisclearing för konstgödselmedel finansieras från förskottsstaten. Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde i anslutning till det anförda böra för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av tillhopa 99,000,000 kronor.

I den mån departementschefens anförande och förslag icke i det föregående berörts, har utskottet saknat anledning till erinran däremot.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om tillverkning av potatismjöl;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 4) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;

dels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder till reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer; samt

2) för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 99,000,000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag* av 41,500,000 kronor;

B. att följande motioner, nämligen I: 13 och II: 28, I: 37 och II: 59, I: 143 och II: 206, I: 190 och II: 274, I: 269 och II: 401, I: 285 och II: 404, I: 292 och II: 411, I: 296 och II: 414, I: 297 och II: 423 samt I: 298 och II: 421 ävensom II: 82, II: 139, II: 273, II: 402, II: 412, II: 413, II: 420 samt II: 422 må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1943.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis, Näslund, Anderberg* och *Svedberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Liedberg, Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Lundbom, Gustafson i Dädesjö, Svensson i Ljungskile* och *Jons-son i Fjäle*.

Reservationer:

1) av herr *Gustafson* i Vimmerby, vilken ansett, att sista stycket å sid. 22 i utskottets utlåtande bort ha följande betydelse:

»I de likalydande motionerna I: 190 och II: 274 har utom annat yrkats, att riksdagen skulle uttala att vid fastställandet av direktiven för prissättningen på jordbrukets produkter inkomsterna för jordbruket måtte beräknas så att timlönen för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften kunde höjas till samma nivå, som gällde för grovarbete på landsbygden. Utskottet hyser för sin del den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna bör vara jämfäställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden. Utskottet, som uppmärksammat de betydande nu föreliggande svårigheterna för jordbruket att erhålla erforderlig arbetskraft till avtalsenliga löner, anser sig i detta

sammanhang böra framhålla nödvändigheten av att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt må kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgrupper. Det av regeringen beslutade prisstoppet synes icke böra utgöra avgörande hinder för att den i jordbruket sysselsatta arbetskraften i lönehänseende redan i nuvarande läge beredes en bättre ställning. Prisstoppet bör så mycket mindre förhindra en skälig höjning av lönenivån för jordbruksbefolkningen, som det vid införandet av prisstoppet ansågs att detta icke borde förhindra en förbättring av löneläget för de i inkomsthänseende sämst ställda medborgaregrupperna. Dessutom framstår det, icke minst ur folkförsörjningens synpunkt, som nödvändigt att jordbrukets utövare beredas inkomster som möjliggöra sådan lönesättning för jordbruksbefolkningen att densamma stannar kvar vid jordbruket i den omfattning som uppehållandet av jordbrukets produktion nu påkallar.»

2) av herrar *Näslund* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Vad föredragande — — — (lika med utskottet) — — — väckta motionerna.

I fråga om *mjolk- och matfettetsregleringen* ha — — — (lika med utskottet) — — — detta utlåtande.

Utskottet finner det för sin del angeläget, att en sådan omläggning av producentbidragssystemet genomföres, att det mindre jordbruket får ett bättre stöd än enligt nu gällande bidragsregler. Förstärkningen av hjälpen åt det mindre jordbruket bör enligt utskottets mening inte understiga 1 öre per kg mjölk i jämförelse med vad som nu utgår. De mindre producenterna, som endast ha ett fåtal kor och ofta växlande tillgång på vinterfoder och bete, få med nödvändighet en ojämn mjölkproduktion. Härtill medverkar även bristen på oljekraftfoder, som f. n. gör sig starkt gällande. Det är därför enligt utskottets mening önskvärt att systemet med årsutjämning av producentbidraget bibehålles. För att möjliggöra en dylik förstärkning av producentbidraget åt det mindre jordbruket, bör såsom Kungl. Maj:t föreslagit bidrag icke i fortsättningen utgå till större mjölkleverantörer.

Vad angår den närmare utformningen av reglerna för producentbidragets utbetalande, medför Kungl. Maj:ts förslag härutinnan vissa uppenbara olägenheter. För en ganska stor grupp producenter med en levererad årsmängd mjölk av 6,000 à 8,000 kg skulle förbättringen i jämförelse med nu utgående bidrag bliva obetydlig. Ett ej ringa antal producenter skulle på grund av årsregleringens avskaffande t. o. m. få vidkännas minskning av det årsbelopp, som nu kommer dem till del. Även avvecklingen av producentbidraget enligt Kungl. Maj:ts förslag torde komma att ske på ett mindre tillfredsställande sätt. Propositionen innebär nämligen att för en mjölkleverans, som ligger emellan 1,101 och 1,400 kg avdrages 1 öre, emellan 1,401 och 1,700 kg avdrages 2 öre, emellan 1,701 och 2,000 avdrages 3 öre samt

emellan 2,001 och 3,200 kg avdrages $\frac{2}{8}$ öre allt pr kg räknat. Dessa avdragsregler komma att verka alltför hårt beträffande familjejordbruk med månadsleveranser emellan 1,400 och 2,000 kg. Dessutom måste det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet för producenterna te sig synnerligen invecklat och svåröverskådligt.

Utskottet får därför föreslå att de nuvarande grunderna för producentbidragets utbetalande bibehållas och kompletteras med en avdragsregel, som utesluter det medelstora och större jordbruket från producentbidrag. Enligt utskottets mening bör därvid den allmänna ram bibehållas, som Kungl. Maj:t angivit både beträffande månadsbeloppets storlek och beträffande mjölmängden, där en minskning av bidraget skall börja, respektive där det helt skall upphöra. Dock anser utskottet i likhet med flera av motionärerna att producentbidrag ej bör utgå till innehavare av brukningsdelar med mera än 25 hektar åker. I anslutning till det ovan anförda anser utskottet, att producentbidrag skall utgå med 4 öre pr kg för högst 650 kg mjölk pr månad och regleras vid årets slut, så att det sammanlagt motsvarar 4 öre pr kg för en årskvantitet av högst 7,800 kg mjölk, samt att från det sålunda månatligen påförda beloppet avräknas 1.25 öre för varje kg, varmed mjölkleveransen respektive månad överskjuter 1,100 kg, dock att avdraget högst skall motsvara det påförda bidraget. För enkelhetens skull bör årsreglering ske med utgångspunkt från de månatligen påförda bidragen utan hänsyn till eventuella avdrag. Detta innebär, att producenten får vidkännas ett mindre avdrag i de fall, då månadsleveranserna överstiga 1,100 kg även om årsmängden mjölk inte skulle överstiga 7,800 kg.

I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet att de nya reglerna för producentbidragets utbetalande böra tillämpas fr. o. m. den 1 juli innevarande år. Då detta innebär att bidraget utgår med 3 öre under första och 4 öre under andra halvåret 1943, föreslår utskottet, att årsutjämningen för år 1943 måtte beräknas efter 3.5 öre för högst 7,800 kg under året levererad mjölk.

Enligt vad utskottet inhämtat beräknas det förordade förslaget kosta 5,300,000 kr. mera än Kungl. Maj:ts förslag. Därmed skulle för lokal prisdifferentiering återstå ett belopp av 3,300,000 kr. Då det är önskvärt att en något större summa kunde stå till förfogande för detta ändamål, har utskottet övervägt olika möjligheter att jämväl på annat sätt inom propositionens utgiftsram erhålla ökade medel för lokal prisdifferentiering. Om det, när skördeförhållandena i olika landsändar kunna överblickas, skulle visa sig nödvändigt att disponera mera än 3,300,000 kr. för lokal prisdifferentiering, kan detta enligt utskottets mening ske genom att någon mindre del av de 34,000,000 kronor, som Kungl. Maj:t disponerar för allmänt mjölkpristillägg, tages i anspråk härför. Enligt vad utskottet inhämtat skulle en nedsättning med 1 öre av det mjölkpristillägg, som nu utgår med 28 öre pr kg mjölkfett, frigöra c:a 900,000 kronor.

Inom utskottet har, i anslutning till vad som anförts i de likalydande motionerna I: 297 och II: 423, framhållits, att medel, som kunde erfordras för

ökade producentbidrag, skulle kunna erhållas från nu utgående förmalningsersättningar. Av propositionen till årets riksdag nr 260 framgår, att av det till förmalningsersättningar för nästa år äskade anslaget å 34,000,000 kronor ett belopp av ungefär 2,000,000 kronor beräknas som ersättning för löneförmalning av omkring 100,000 ton spannmål. Sistnämnda belopp om 2,000,000 kronor har sålunda ansetts böra överföras till producentbidragen. Även om skäl kunna anföras för en sådan omläggning av stödet till det mindre jordbruket, är utskottet dock icke för sin del berett att utan föregående närmare utredning nu tillstyrka en dylik åtgärd. Utskottet förutsätter likväl, att Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad på detta spörsmål och i samband med utarbetande av förslag till prisreglerande åtgärder för regleringsåret 1944/45 överväger, om den nu antydda omläggningen lämpligen då bör genomföras.

Med det anförda har utskottet jämväl angivit sin ståndpunkt till de i förvarande hänseende motionsvis framställda yrkandena.

Kostnaderna för — — — (lika med utskottet) — — — sammanhängande spörsmål.

I fråga om *reglering av andra animaliska produkter än mjölk* har Kungl. Maj:t icke framlagt några nya förslag. I motionerna I: 143 och II: 206 samt I: 185 och II: 404 har yrkats, att producentbidrag för fläsk skulle utgå för de mindre brukningsdelarna. Härjämte har i sistnämnda motioner hemställts, att för finansiering av dessa producentbidrag skulle upptagas slaktdjursavgift. Enligt livsmedelskommissionens beräkningar skulle ett producentbidrag, som utginge på 400 kg fläsk, komma att omfatta 60 à 65 procent av hela fläskproduktionen, under förutsättning att bidraget komme alla leverantörer till del, oberoende av gårdens och produktionens storlek. Om producentbidraget på fläsk utbetalades först vid årets slut, borde det emellertid enligt utskottets mening inte möta någon svårighet att utesluta de större leverantörerna från erhållande av bidrag. Därigenom komme den bidragsberättigade kvantiteten att reduceras. Ett producentbidrag på fläsk skulle enligt utskottets mening bidraga till att utbreda fläskproduktionen vid det mindre jordbruket inom olika delar av landet och därigenom medverka till att växtodling och djurhållning vid dessa jordbruk bleve mera allsidig än nu är fallet. Ur folkförsörjningssynpunkt skulle en över landet jämnare fördelad fläskproduktion bliva till gagn, därför att den möjliggör ett effektivare utnyttjande av de fodermedel, som speciellt lämpa sig för fläskproduktion. Utskottet får med hänsyn härtill förorda, att fläskpriset vid lämplig tidpunkt under nästa regleringsår justeras på sådant sätt, att ett producentbidrag av 25 öre pr kg kommer att utgå för högst 400 kg fläsk av gödsvin, som levereras till slakteri.

Vad som — — — (lika med utskottet) — — — utan åtgärd.»

3) av herrar *Alfred Andersson* och *Svedberg* rörande producentbidraget för mjölk samt i fråga om fläskregleringen. I förstnämnda hänseende ha dessa reservanter yrkat, att utskottet bort uttala sig för sådan ändring av de i propositionen föreslagna grunderna för producentbidraget, att den grund-

kvantitet, för vilken 4 öre per kilogram mjölk skulle utgå, skulle bestämmas till 275 kilogram för månad samt att den s. k. efterregleringsrätten beträffande producentbidraget skulle bibehållas.

4) av herr *Gabrielsson*, vilken ansett, att utskottet, i anslutning till vad som yrkats i motionerna I: 292 och II: 414, bort uttala sig för att den s. k. efterregleringsrätten beträffande producentbidraget för mjölk skulle bibehållas under instundande regleringsår.

Bilaga 1.

Beräkningar angående producentbidraget.

Grundkvantitet		Tilläggskvantitet				
200 kg × 4 öre;						
200 kg × 4 öre;	300 × 3;					
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;				
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;	300 × 1;			
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;	300 × 0;	300 × 0;		
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	
200 kg × 4 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	900 × 0;	
200 kg × 3 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,200 × 0;	
200 kg × 2 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,500 × 0;	
200 kg × 1 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,800 × 0;	

Nuvarande system jämfört med förslaget.

Invägn./mån.		Bidr.	Skilln. mot nuvarande system öre/kg	Invägn./mån.		Bidr.	Skilln. mot nuvarande system öre/kg
kg	kor			kg	kor		
200	1.0	4.00	+ 1.00	2,300	12.6	0.26	— 0.58
500	2.7	3.40	+ 0.40	2,600	14.2	0.15	— 0.60
800	4.3	2.87	+ 0.44	2,900	15.8	0.06	— 0.61
1,100	6.0	2.36	+ 0.59	3,200	17.5	—	— 0.60
1,400	7.6	1.64	+ 0.25	3,500	19.1	—	— 0.55
1,700	9.3	1.00	— 0.14	5,000	27.3	—	— 0.39
2,000	10.9	0.40	— 0.57				

Besparing 12.3 miljoner kronor.

Invägning per ko beräknas uppgå till 6 kg/dag eller 2,190 kg/år.

Exempel nr 1

Exempel nr 2

Månad	Kvant. kg	Nuv. bidr. kr.	Förslaget kr.	Kvant. kg	Nuv. bidr. kr.	Förslaget kr.
Januari	300	9: —	11: —	900	19: 50	24: —
Februari	275	8: 25	10: 25	800	19: 50	23: —
Mars	350	10: 50	12: 50	1,000	19: 50	25: —
April	400	12: —	14: —	1,300	19: 50	24: —
Maj	500	15: —	17: —	1,500	19: 50	21: —
Juni	670	19: 50	20: 40	1,700	19: 50	17: —
Juli	800	19: 50	23: —	1,700	19: 50	17: —
Augusti	900	19: 50	24: —	1,900	19: 50	11: —
September	800	19: 50	23: —	1,800	19: 50	14: —
Oktober	700	19: 50	21: —	1,500	19: 50	21: —
November	500	15: —	17: —	1,300	19: 50	24: —
December	550	16: 50	18: —	1,100	19: 50	26: —
Summa	6,745	183: 75	211: 15	16,500	234: —	247: —
Regl.		18: 60			—	

202: 35

234: —

Bilaga 2.

Jämförelse öfver producentbidragens storlek vid olika system.

Invägn/mån.		Nuvarande system	1.		2.		3.		4.		5.	
			Kungl. Maj:ts proposition		Motionerna I: 269 och II: 401		Motionerna I: 298 och II: 421		Motionen II: 412		Motionen II: 422	
			Bidrag	Skillnad mot nuv. system	Bidrag	Skillnad mot nuv. system	Bidrag	Skillnad mot nuv. system	Bidrag	Skillnad mot nuv. system	Bidrag	Skillnad mot nuv. system
kg	kor	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg
200	1.0	3.00	4.00	+ 1.00	4.00	+ 1.00	4.00	+ 1.00	4.00	+ 1.00	4.00	+ 1.00
500	2.7	3.00	3.40	+ 0.40	4.00	+ 1.00	3.60	+ 0.60	4.00	+ 1.00	4.00	+ 1.00
800	4.8	2.48	2.87	+ 0.44	3.25	+ 0.82	3.12	+ 0.69	3.62	+ 1.19	3.25	+ 0.82
1,100	6.0	1.77	2.86	+ 0.59	2.86	+ 0.59	2.68	+ 0.86	3.18	+ 1.41	2.86	+ 0.59
1,400	7.6	1.89	1.64	+ 0.25	1.58	+ 0.19	1.78	+ 0.39	2.71	+ 1.82	1.85	+ 0.46
1,700	9.3	1.14	1.00	— 0.14	1.08	— 0.06	1.06	+ 0.08	2.05	+ 0.91	1.52	+ 0.88
2,000	10.9	0.97	0.40	— 0.57	0.78	— 0.24	0.45	— 0.52	1.45	+ 0.48	1.80	+ 0.37
2,300	12.6	0.84	0.26	— 0.58	—	— 0.84	0.26	— 0.58	0.86	— 0.02	—	— 0.84
2,600	14.2	0.75	0.15	— 0.60	—	— 0.75	0.15	— 0.60	0.57	— 0.18	—	— 0.75
2,900	15.8	0.67	0.06	— 0.61	—	— 0.67	0.06	— 0.61	0.84	— 0.38	—	— 0.67
3,200	17.5	0.60	—	— 0.60	—	— 0.60	—	— 0.60	0.15	— 0.45	—	— 0.60
3,500	19.1	0.55	—	— 0.55	—	— 0.55	—	— 0.55	—	— 0.55	—	— 0.55
5,000	27.8	0.89	—	— 0.89	—	— 0.89	—	— 0.89	—	— 0.89	—	— 0.89
Kostnad: Lågre + Högre — än nuv. system		44.0 milj. med regl. —	31.7 milj. utan regl. + 12.8		37.0 milj. med regl. + 7.0		40.4 milj. utan regl. + 3.6		50.8 milj. utan regl. — 6.8		54.4 milj. med regl. — 10.4	